

Zwemmers in het Zuiderbad, Amsterdam. Foto: Marjan Schelvis, Amsterdam.

*Contacten in het Zuiderbad**

Rineke van Daalen

Bij stadse ontmoetingen zijn mensen vaak anoniem en hebben ze in een beperkte hoedanigheid met elkaar te maken. Ze treffen elkaar in een veelheid van begrensde rollen, waarbij hun gedrag nauw omschreven en afstandelijk is. Rolsegmentatie, roldifferentiatie en geringe sociale controle - het zijn de sleutelwoorden waarmee sociologen het publieke stadsleven kenschetsen.

Bovenstaande foto bevestigt en ontkracht deze klassieke interpretatie van het leven in een grote stad. De foto toont zwemmers in het Zuiderbad in Amsterdam, een groep mensen die elkaar daar heeft leren kennen en regelmatig in de vroege ochtenduren treft. Hoe hebben deze mensen een band gekregen?

In het bad hoeft niemand elkaar te groeten of een praatje te maken en veel baantjesjagers doen dat ook niet. Dat komt overeen

met de sociologieboeken, maar toch hebben die niet in alles gelijk. De zwemmers zijn routiniers met eigen gewoonten, die met elkaars gedrag vertrouwd zijn en dat respecteren. Soms gaat dat niet van harte en ergert men zich, zoals aan die vrouw die zoveel plaats inneemt door heen en weer te zwemmen in een en dezelfde baan. Ook nieuwelingen verstoren de orde van alledag, zeker als ze in groepsverband komen: de corpsstudenten die met een hele club tegelijk het water in bezit nemen, een groepering bejaarden die door de verbouwing van het Mirandabad is verdreven. De gevestigden uit het Zuiderbad kijken met lede ogen aan hoe deze mensen hun zwembad als sociëteit gebruiken, volgens een zwemetiquette die de hunne niet is. Ze kletsen niet aan het begin van de baan, maar zwemmen al babbelend en breeduit op en neer, en wie daarvan iets zegt kan lik op stuk krijgen: 'Het zwembad is toch van iedereen'. Zo vormen zich gevestigden en buitenstaanders en raken de gevestigden steeds meer gevestigd naarmate ze meer banden met elkaar krijgen.

Die banden komen tot uitdrukking op dit portret. De mensen die daarop staan zwemmen allemaal jarenlang. Het is een stadse verzameling, met zeer uiteenlopende beroepen, van textielhandelaar tot fotografe en vertaalster van kinderboeken, van fysiotherapeute tot socioloog. In leeftijd variëren ze van dertig tot vijfentachtig. Ze zwemmen om verschillende redenen: de ene vindt dat ze toch iets aan sport moet doen, de volgende heeft een pijnlijke rug, de derde heeft zittend werk.

Tegenwoordig ontmoeten de meesten elkaar ook buiten het zwembad. De een kwam eens luisteren bij het koor van de ander en is gaan meezingen; de andere krijgt soms een fysiotherapeutische behandeling van een zwemvriendin; de ene maakt een tijdschrift en de ander schrijft daarin. Sommigen nodigen elkaar uit met verjaardagen, sommigen schrijven elkaar nieuwjaarskaarten.

Zo wordt het zwemmen meer dan zwemmen en als er al gesprekken zijn, dan gaan ze niet meer alleen over de temperatuur van het water of de drukte. Hoe was die muziekuitvoering, wat vond je van mijn foto-tentoonstelling, waar was je woensdagmorgen, hoe gaat het met je vinger, moeten we Max' tachtigste verjaardag niet ook in het zwembad vieren? Als iemand uit dit gezelschap

gaat zwemmen en geen bekende ziet, betrapt die zich erop te denken: 'Hee, ik ben vandaag alleen'.

Dergelijke relaties in een anonieme publieke instelling als een zwembad zijn bijzonder. Zwemmers presenteren zich als individuen en nogal 'kaal'. In het zwembad heb je minder tekenen om een gelijkgestemde te herkennen: aan iemands zwemkostuum zie je niet dat je met de slager zwemt of met de fotograaf. En kom je ze in een andere omgeving tegen, dan kost het moeite te bedenken waar je dat vertrouwde gezicht van kent. Maar waar mensen elkaar herhaald en regelmatig treffen blijken zij toch uit hun gesegmenteerde rol te vallen. Zwemmen geeft een band en zo ontstaat op den duur een sociaal netwerk, met onderlinge relaties die dat ene segment overstijgen. Niet alleen in bepaalde oude buurten, maar ook in openbare gelegenheden blijkt de stad sociale niches met dorpse trekken te herbergen.

* Met dank aan Felix van de Laar die me al zwemmend wees op het bestaan van bovenstaande foto en die me allerlei informatie over de zwemmers gaf.